

Algimantas Merkevičius, Valdemaras Šimėnas

Žvainių pilkapių tyrinėjimai 1997 metais

Žvainių pilkapiai (Kretingos raj., Imbarės s-ja) yra į PV nuo Salantų, pailgoje Š–P kryptimi orientuotoje kalvoje, kurios ilgis apie 130 m, plotis – apie 40–70 m. Ši kalva vietos gyventojų vadinama Gaidžio kalneliu. Kalva apardyta kasant joje smėlį. Pilkapius 1968 m. surado I. Jablonskis. 1985 m. Š kalvos dalyje V. Šimėnas surado akmeninį įtviriamąjį kirvį.

Kalvos centre yra išlikusi nedidelė labai suplokštėjusių pilkapių grupė. Vizualiai išsiskiria trys pilkapiai, kurių vienas labai suardytas. Neabejotinai pilkapių yra daugiau, tačiau žemės paviršiuje jie neišsiskiria.

1997 m. VU pradėjo Žvainių pilkapių tyrinėjimus. Tyrinėjimų tikslas – išsiaiškinti pilkapių skaičių, jų chronologiją, su pilkapiais susijusių senovės gyvenviečių, kulto vietų bei kitų archeologinių objektų vietas.

Tyrinėjimui pasirinktas pilkapis Nr. 1, kurio skersmuo buvo apie 10 m, o aukštis – 70 cm. Iširta pusė pilkapiro, todėl tikslus pilkapiro skersmuo bus aiškus tik visą jį ištyrus. Tirtas 168 m² plotas (14x12 m), iki galo iširta pusė pilkapiro (71,75 m²).

Pilkapyje buvo galima išskirti du akmenų vainikus. Išorinio akmenų vainiko skersmuo buvo apie 10 m, vidinio – apie 5 m. Tarp vidinio ir išorinio akmenų vainikų pilkapiro PR dalyje surastas akmenų vainikas, kurio išorinis skersmuo R–V kryptimi buvo 2,6 m, Š–P kryptimi – 2,3 m. Vidinis vainiko skersmuo R–V kryptimi – 2,1 m, Š–P kryptimi 1,6 m. 50 cm aukščio akmenų vainike akmenys krauti dviem aukštais. Pilkapiro sampilas buvo iš akmenų ir smėlio. Sampire surasti 4 akmenų gabalai su dubenėliais ir 3 akmenys su įraizomis.

Vainiko viduje surasti trys nedideli akmenų vainikėliai: centrinėje dalyje – vainikėlis Nr. 1, ŠV dalyje – Nr. 2 ir Š dalyje – Nr. 3.

Vainikėlis Nr.1 krautas iš akmenų dviem aukštais, jo išorinis skersmuo yra 70 cm, vidinis skersmuo – 30 cm, aukštis – 30 cm. Vainikėlio viduje, maišytame smėlio ir degėsių sluoksnyje, rasta degintinių žmogaus kaulų ir keramikos fragmentų. Matyt, nedidelis molinis puodelis buvo padėtas šalia degintų kaulų. Keramika lipdytinė, lygiu paviršiumi, šviesiai rudos

spalvos, su grūsto akmens priemaišomis, plonasienė, labai trapi. Pakraštėlis atlenktas į išorę.

ŠV vainiko dalyje, vidinėje jo sienos pusėje, išsiskyrė nedidelis akmenų vainikėlis Nr. 2, sukrautas iš akmenų dviem aukštais. Vainikėlio išorinis skersmuo R–V kryptimi buvo 80 cm, Š–P kryptimi – 90 cm. Vidinis skersmuo R–V kryptimi buvo 42 cm, Š–P kryptimi – 50 cm. Vainikėlio aukštis vidinėje pusėje – 40–45 cm. Vainikėlio viduje, su degėsiais maišytame smėlyje, surasta sudeginto mirusiojo kaulų ir lipdytinių lygiu paviršiumi rudos spalvos keramikos šukių.

Akmenų vainikėlis Nr. 3 surastas vainiko Š dalyje. Jis buvo dviejų aukštų, 35 cm aukščio. Jo išorinis skersmuo buvo 1–1,1 m, vidinis skersmuo – 60 cm. Vainikėlio viduje, maišytame smėlyje, buvo surasta degintinių žmogaus kaulų su degėsiais ir kelios keramikos šukelės. Degintiniai kaulai buvo pasklidę vainikėlio viduje. Keramiką lygiu paviršiumi, rudos spalvos, su akmens priemaišomis, labai trapi.

Vainiko P dalyje, tarp kelių akmenų, buvo surastas kapas Nr. 4. Aplink šį kapą akmenų vainikas nebuvo suformuotas. Degintiniai žmogaus kaulai ir keramika buvo maišytame su degėsiais smėlyje. Keramiką lygiu paviršiumi, šviesiai rudos spalvos, su grūsto akmens priemaišomis, labai trapi, į išorę atlenktu pakraštėliu. Atrodo, nedidelis puodelis buvo padėtas prie paskleistų mirusiojo kaulų.

Reziumuojant galima pasakyti, kad ištirtoje pilkapijo dalyje akmenų vainike surasti 4 degintiniai žmonių kapai, iš kurių trys buvo akmenų vainikėliuose, o vienas – tarp akmenų. Šalia degintinių žmonių kaulų buvo padėti nedideli puodeliai. Kaulai buvo surinkti iš laužo kartu su degėsiais. Jokių kitų įkapių pilkapyje nesurasta. Pilkapis datuojamas vėlyvuju žalvario amžiumi.

Algimantas Merkevičius, Valdemaras Šimėnas

Research on Žvainiai barrow in 1997

In 1997 VU initiated a research on the barrows in Žvainiai whereby the team examined one edge of barrow No 1 (71,75 m²). The barrow was noted in two circles of

stones of different diameter, moreover, there was observed an inner two-tier circle. The latter surrounded 3 small stone circles inside which there were registered cremated bones of an individual (graves No 1-3) and thin-walled pottery with a plain surface and crushed stone inclusions. In addition, there was exposed cremation burial No 4 that contained pottery similar to that of graves No 1-3. The grave was encircled by a few loose stones and is ascribed to late Bronze Age.

Mykolas Michelbertas

Tyrinėjimai Paalksniuose

1996 ir 1997 m. VU tęsė Paalksnių pilkapyno (Kelmės raj.) tyrinėjimus, pradėtus 1993 m. (*ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 107–110; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 79–82). Per dvejus pastaruosius metus buvo ištirti dar 2 senojo geležies amžiaus pilkapiai, buvę pagrindinės grupės ŠR ir Š pakraštyje.

Pilkapiai jau prieš tyrinėjimus buvo gerokai nukentėję: pilkapio Nr. 5 sampile (dydis – apie 7x8 m, aukštis – 0,6 m) buvo matyti iškastų nedidelių duobelių žymių, o pilkapio Nr. 4 sampile (dydis – apie 12x9 m, aukštis – 0,8–1 m) buvusi iškasta apie 2x2 m dydžio duobė. Pilkapio Nr. 5 sampilo pakraščiais buvo aptiktas gerokai apardytas apskritas akmenų vainikas (skersmuo vidinėje pusėje – 5,9 m) su keliais priestatais. Pagrindiniame vainike galėjo būti griautinis kapas; jis buvo suardytas. Greičiausiai šiam kapui priklausė sampile rasti žalvariniai dirbiniai – plokštelinis antsmilkinis ir smeigtuko ažūrinė galvutė dalis (pav. 14). Plokštelinis antsmilkinis šiek tiek skiriasi nuo anksčiau Lietuvoje rastų šio tipo dirbinių. Ažūriniame pakraštyje į antsmilkinį buvusios įvertos nevienodo ilgio žalvarinės vielos grandelės. Viena grandelė įverta net į antsmilkinio pagrindinę skardą. Galbūt šiomis grandelėmis antsmilkinis buvo pritvirtinamas prie kokio nors galvos apdangalo.

Įdomus ir šiame pilkapyje aptiktas smeigtuko fragmentas. Kadaisė smeigtukas turėjo geležinę adatą. Neiškusi galvutė galbūt buvo lapo formos. Tokie smeigtukai būdingi rytiniams baltams ankstyvajame ir senajame geležies amžiuje. Lietuvoje kol kas tokio tipo smeigtukas buvo